

Василь Білокопитов
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

«ТЕНДЕНЦІЇ» ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОШИРЕННЯ ПРОГРЕСИВНОГО ДОСВІДУ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Європейська асоціація університетів (ЄАУ) представляє та підтримує інтереси вищих навчальних закладів (ВНЗ), є унікальним форумом для співпраці, що надає можливість слідкувати за останніми тенденціями в розвитку вищої освіти.

На особливу увагу нашого дослідження заслуговує проект ЄАУ «Тенденції Європейської вищої освіти» (*Trends in European Higher Education*), який супроводжує Болонський процес (БП) з моменту його заснування й допомагає в розумінні напрямів та особливостей розвитку європейської вищої освіти, що стрімко змінюється. Звіти «Тенденцій» визнані як основне джерело інформації та інструмент поширення прогресивного досвіду серед основних партнерів у сфері вищої освіти.

Проект «Тенденції I» 1999 року (*Trends in Learning Structures in Higher Education*) вперше висвітлив складність та різноманітність існуючих структур академічних ступенів та навчальних програм у системах вищої освіти європейських країн. Згідно з Сорбонською декларацією було схвалено розподіл на університетський і післяуніверситетський цикли, але не було обговорено тривалість цих циклів. Проте було визначено шляхи стимулювання бажаної конвергенції та прозорості в європейській рамці кваліфікацій: 1) прийняття Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), що збільшило гнучкість національних / інституційних систем, поставило їх в одну лінію зі світовими системами та полегшило мобільність як у межах Європейського Союзу і Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), так і поза його межами; 2) прийняття спільної, але гнучкої основи відповідностей кваліфікацій; 3) розширено європейський простір забезпечення якості, оцінки та акредитації надання допомоги університетам у реалізації нових можливостей [2, 3].

У матеріалах «Тенденції II» 2001 року (*Towards a European Higher Education Area: Survey of Change and Reforms from Bologna to Prague*) було сформульовано декілька положень, що набули актуальності в період Болонської декларації до комюніке міністрів вищої освіти у Празі: посилення інтересу та підтримки, узгодження основних цілей процесу, прогрес щодо запровадження спільної структури академічних ступенів, новий ступінь бакалавра, ступінь магістра, ЄКТС, забезпечення якості й акредитація ВНЗ [3, 3–4].

У проекті «Тенденції III» 2003 року «(*Progress towards the European Higher Education Area*) на розсуд європейської академічної спільноти було винесено такі важливі на той час організаційні питання, які стосувалися: компетентності та підтримки БП і його учасників; ролі ВНЗ і студентів у створенні ЄПВО; підвищення здатності та працевлаштування випускників європейських ВНЗ, сприяння та стимулювання мобільності у вищій освіті, привабливість ЄПВО для решти світу, ролі ВНЗ як осередків конкурентоспроможності; ЄПВО в цілому та визнання структур ступенів, спільних навчальних програм та ЄКТС зокрема; інституційного розвитку (автономія, забезпечення якості й акредитація); навчання впродовж життя з урахуванням існуючих та нових викликів перед ВНЗ; розвитку різноманітності профілів [4, 3–5].

Важливим набутком проекту «Тенденції IV» під назвою «Європейські університети: впровадження Болонського процесу» 2005 року «(*European Universities: Implementing Bologna*) стало висвітлення ступеня залучення та відповідальності європейських університетів у болонських реформах. На порядок денний було поставлено важливі питання, які потребували негайного обговорення: запровадження двоступеневої структури академічних ступенів на національному рівні; ставлення ВНЗ до двоступеневої структури: ступенів бакалавра, магістра; спільних ступенів; реформи навчальної програми (модулі); питання доступу до ВО; визнання мобільності студентів і викладацького складу; ЄКТС; додаток до диплома; зв'язок реформ БП з науковими дослідженнями і навчанням; вплив реформ на наукові дослідження в межах ВНЗ [6, 12–22].

Проект «Тенденції V» з назвою «Роль університетів у формуванні європейського простору вищої освіти» 2007 року (*Universities Shaping the European Higher Education Area*) вважаються найамбіційнішим проектом за час діяльності ЄАУ, що було підтверджено всебічним аналізом стану європейської вищої освіти¹ та ролі ВНЗ у реформах, а саме: структурні реформи (імплементация трьох циклів); мобільність і визнання; участь студентів у БП; забезпечення якості (внутрішня оцінка, зростання культури якості); навчання впродовж життя [7, 4–5].

Останнім у цій серії став проект «Тенденції 2010» під назвою «Десятиліття змін у європейській вищій освіті» (*A Decade of Change in European Higher Education*). Цей звіт у часі збігається зі створенням ЄПВО і підтвердив, що імплементация основних принципів БП має позитивні результати. Деякі з найбільш конкретних і швидких змін (магістерська освіта і європейська структура забезпечення якості) відбулися з ініціативи партнерів процесу.

Ролі ВНЗ у Болонському процесі був присвячений окремий розділ, який висвітлював стан ЄПВО на сучасному етапі, структуру ступенів, побудову гнучкої навчальної програми та механізми її запровадження на інституційному рівні, європейські структури на системному рівні, навчання впродовж життя: збільшення учасників і доступу, інтернаціоналізацію, умови для належного впровадження на інституційному рівні [5, 14–97].

Вищезазначений факт було підтверджено даними, представленими більше ніж 800 університетами, які продемонстрували об'єднувальну роль ЄАУ на європейському рівні, що ініціювала розвиток спільної політики і на цій основі отримала можливість представляти й ефективно лобіювати інтереси європейських університетів [8, 5–6].

Отже, в аналізованому нами документі ЄАУ «Десятиліття змін у європейській вищій освіті» вперше приділено пріоритетну увагу забезпеченню якості вищої освіти (ЗЯВО), зокрема: демократизації якості, впливу рейтингів на якість освіти; динаміці розвитку процесу забезпечення якості; майбутнім напрямом роботи щодо посилення якості в шотландській системі вищої освіти;

¹ Більше 900 європейських навчальних закладів зробили свій внесок у «Тенденції V»

новим завданням щодо подальшого розвитку ЗЯВО, розумінню основних умов, необхідних для забезпечення якості у ВНЗ, підготовці студентів як експертів для зовнішнього забезпечення якості на досвіді швейцарської системи вищої освіти.

За оцінками ЄАУ подальше формування Європейського освітнього сектору не має обмежуватися поверхневими структурними змінами. Воно мусить брати до уваги конкретні потреби всіх дисциплінарних сфер та всіх категорій студентів. Асоціація виокремила чотири напрями вдосконалення ЄПВО після 2010 року: 1) зміцнення зв'язків між ЄПВО та Європейським науковим простором; 2) забезпечення доступу до освіти якомога більшої кількості людей за допомогою програми «Навчання впродовж життя»; 3) нове визначення державної відповідальності у галузі вищої освіти, а саме: відповідальність держави за якість освіти та відповідне стабільне фінансування [1].

Література:

1. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [Electronic resource] / The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. URL : <http://dic.edu.ru/files/materials/2756>
2. European University Association / Trends 1999: Trends in Learning Structures in Higher Education. – 69 p.
3. European University Association / Trends 2001: Towards a European higher education area: survey of change and reforms from Bologna to Prague. – 38 p.
4. European University Association / Trends 2003: Progress Towards the European Higher Education Area. – 143 p.
5. European University Association / Trends 2010: a Decade of Change in European Higher Education // EUA Publication, 2010. – 128 p.].
6. European University Association / Trends IV: European Universities Implementing Bologna // EUA Publications, 2005. – 70 p.
7. European University Association / Trends V: Universities Shaping the European Higher Education Area // EUA Publications, 2007. – 94 p.
8. European University Association // Annual Report. – 2009. – 52 p.